Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

16. januar 2025*

»Præjudiciel forelæggelse – markeder for finansielle instrumenter – direktiv 2004/39/EF – artikel 52, stk. 2 – søgsmål anlagt i forbrugernes interesse – forbrugerorganisationer, der har en berettiget interesse i at beskytte forbrugerne – søgsmålskompetence med henblik på at forsvare deres medlemmers individuelle interesser – tab af søgsmålskompetence i forbindelse med investeringer i finansielle produkter af høj økonomisk værdi – fritagelse for sagsomkostninger og for forpligtelsen til at betale modpartens sagsomkostninger – procesautonomi – effektivitetsprincippet«

I sag C-346/23,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien) ved afgørelse af 17. maj 2023, indgået til Domstolen den 1. juni 2023, i sagen

Banco Santander SA, der er indtrådt i rettighederne for Banco Banif SA,

mod

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales – Auge, som repræsentant for sine medlemmer Andrea og Alberto,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af formanden for Tredje Afdeling, C. Lycourgos, som fungerende formand for Fjerde Afdeling, og dommerne O. Spineanu-Matei (refererende dommer) og S. Rodin,

generaladvokat: L. Medina,

justitssekretær: fuldmægtig L. Carrasco Marco,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 8. maj 2024,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Banco Santander SA, der er indtrådt i rettighederne for Banco Banif SA, ved abogados J.M. Blanco Saralegui, A. Capilla Casco og J.M. Martínez Gimeno,

* Processprog: spansk.

– Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales – Auge ved procuradora E. Avilés Alcarria og abogado J.M. Davó Escrivá,

– den spanske regering ved A. Gavela Llopis, som befuldmægtiget,

– Europa-Kommissionen ved C. Auvret, G. Goddin, P. Němečková og P. Vanden Heede, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 5. september 2024,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 52, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/39/EF af 21. april 2004 om markeder for finansielle instrumenter, om ændring af Rådets direktiv 85/611/EØF, og 93/6/EØF samt Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/12/EF og om ophævelse af Rådets direktiv 93/22/EØF (EUT 2004, L 145, s. 1).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Banco Santander SA, der er indtrådt i rettighederne for Banco Banif SA, og Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales – Auge (sammenslutning af forbrugere og brugere af generelle tjenesteydelser, herefter »Auge«) vedrørende gyldigheden af aftaler om køb af finansielle instrumenter indgået af detailkunder.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 2004/39

3 Følgende fremgik af 2., 5., 17. og 31. betragtning til direktiv 2004/39:

»(2) [...] [D]et [er] nødvendigt at fastsætte bestemmelser, der sikrer den grad af harmonisering, der er nødvendig for at give investorer en udstrakt beskyttelse og gøre det muligt for investeringsselskaber at levere tjenesteydelser i hele [Det Europæiske Fællesskab], der er et indre marked, på grundlag af hjemlandstilsyn. [...]

[...]

(5) Det er nødvendigt at indføre en omfattende ordning for regulering af gennemførelsen af transaktioner med finansielle instrumenter, uanset hvilke handelsmetoder der anvendes for at gennemføre transaktionerne, for at sikre en udførelse af investortransaktioner af høj kvalitet og opretholde det finansielle systems integritet og overordnede effektivitet. Der bør fastlægges en sammenhængende og risikosensitiv ramme for regulering af de vigtigste typer, der for tiden anvendes på den europæiske finansielle markedsplads. [...]

[...]

(17) Med henblik på at beskytte investorerne og sikre det finansielle systems stabilitet bør ydelsen af den form for investeringsservice og/eller udførelsen af investeringsaktiviteter, som er omfattet af dette direktiv, være betinget af, at personens hjemland har meddelt tilladelse hertil.

[...]

(31) Et af formålene med direktivet er at beskytte investorerne. Foranstaltningerne til beskyttelse af investorerne bør tilpasses de forskellige investorkategorier (detailinvestorer, professionelle investorer og modparter).«

4 Direktivets artikel 4, stk. 1, nr. 12), har følgende ordlyd:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

12) »detailkunde«: kunde, som ikke er professionel kunde.«

5 Det nævnte direktivs artikel 52 fastsatte:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at enhver afgørelse, der træffes i henhold til love eller administrative bestemmelser, der er vedtaget i overensstemmelse med dette direktiv, er begrundet og kan prøves ved domstolene. Retten til at indbringe en afgørelse for domstolene gælder også, hvis der ikke er truffet en afgørelse senest seks måneder efter indgivelsen af en ansøgning om tilladelse, der indeholder alle de i henhold til gældende bestemmelser krævede oplysninger.

2. Medlemsstaterne foreskriver, at et eller flere af nedennævnte organer, som fastsat i national lovgivning, i forbrugernes interesse og i overensstemmelse med national lovgivning kan indbringe en sag for domstolene eller de kompetente administrative organer for at sikre, at de nationale gennemførelsesbestemmelser til dette direktiv finder anvendelse:

a) offentlige organer og disses repræsentanter

b) forbrugerorganisationer, der har en berettiget interesse i at beskytte forbrugerne

c) faglige organisationer, der har en berettiget interesse i at indbringe en sag for at beskytte deres medlemmer.«

Direktiv 2014/65/EU

6 Artikel 74 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/65/EU af 15. maj 2014 om markeder for finansielle instrumenter og om ændring af direktiv 2002/92/EF og direktiv 2011/61/EU (EUT 2014, L 173, s. 349) foreskriver:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at enhver afgørelse, der træffes i henhold til bestemmelserne i [Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 600/2014 af 15. maj 2014 om markeder for

finansielle instrumenter og om ændring af forordning (EU) nr. 648/2012 (EUT 2014, L 173, s. 84)] eller i henhold til love eller administrative bestemmelser, der er vedtaget i overensstemmelse med dette direktiv, er begrundet og kan prøves ved en domstol. Retten til at indbringe en afgørelse for en domstol gælder også, hvis der ikke er truffet en afgørelse senest seks måneder efter indgivelsen af en ansøgning om tilladelse, der indeholder alle de i henhold til gældende bestemmelser krævede oplysninger.

2. Medlemsstaterne sørger for, at et eller flere af nedennævnte organer, som fastsat i national lovgivning, i forbrugernes interesse og i overensstemmelse med national lovgivning også kan indbringe en sag for domstolene eller de kompetente administrative organer for at sikre, at [forordning nr. 600/2014] og de nationale bestemmelser vedtaget til gennemførelse af dette direktiv finder anvendelse:

a) offentlige organer og disses repræsentanter

b) forbrugerorganisationer, der har en berettiget interesse i at beskytte forbrugerne

c) faglige organisationer, der har en berettiget interesse i at indbringe en sag for at beskytte deres medlemmer.«

7 I overensstemmelse med artikel 94 i direktiv 2014/65 blev direktiv 2004/39 ophævet med virkning fra den 3. januar 2017.

Direktiv (EU) 2020/1828

8 Følgende fremgår af 13. og 14. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2020/1828 af 25. november 2020 om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser og om ophævelse af direktiv 2009/22/EF (EUT 2020, L 409, s. 1):

»(13) Dette direktivs anvendelsesområde bør afspejle den seneste udvikling på forbrugerbeskyttelsesområdet. Da forbrugere nu handler på et bredere og stadigt mere digitaliseret marked, skal der for at opnå et højt forbrugerbeskyttelsesniveau være krav om, at områder som databeskyttelse, finansielle tjenesteydelser, rejser og turisme, energi og telekommunikation omfattes af direktivet i tillæg til den almindelige forbrugerbeskyttelsesret. Navnlig da der er øget efterspørgsel blandt forbrugerne efter finansielle tjenesteydelser og investeringstjenesteydelser, er det vigtigt at forbedre håndhævelsen af forbrugerbeskyttelsesretten på disse områder. Forbrugermarkedet har også udviklet sig på området for digitale tjenester, og der er et øget behov for mere effektiv håndhævelse af forbrugerbeskyttelsesretten, herunder vedrørende databeskyttelse.

(14) Dette direktiv bør omfatte overtrædelser af de EU-retlige bestemmelser, der er omhandlet i bilag I, i det omfang disse bestemmelser beskytter forbrugernes interesser, uanset om disse forbrugere benævnes forbrugere, rejsende, brugere, kunder, detailinvestorer, detailkunder, registrerede personer eller andet. Dette direktiv bør dog kun varetage interesserne hos fysiske personer, som har lidt skade eller som ville kunne lide skade som følge af de pågældende overtrædelser, hvis de fysiske personer er forbrugere i henhold til dette direktiv. Overtrædelser, der skader fysiske personer, som betragtes som erhvervsdrivende i henhold til dette direktiv, bør ikke være omfattet.«

Spansk ret

Kongeligt lovdekret nr. 1/2007

9 Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (kongeligt lovdekret nr. 1/2007 om godkendelse af den konsoliderede tekst til den generelle lov om beskyttelse af forbrugere og brugere og anden tilknyttet lovgivning) af 16. november 2007 (BOE nr. 287 af 30.11.2007, s. 49181) fastsætter følgende i artikel 8, stk. 1, litra e):

»Følgende udgør grundlæggende rettigheder for forbrugere, brugere og sårbare forbrugere:

[...]

e) høring, deltagelse i udarbejdelsen af generelle bestemmelser, der berører dem umiddelbart, og repræsentation af deres interesser gennem lovligt oprettede sammenslutninger, grupper, forbund eller forbund af forbrugere og brugere.«

Lov nr. 1/2000

10 Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000 (lov nr. 1/2000 om civil retspleje) af 7. januar 2000 (BOE nr. 7 af 8.1.2000, s. 575) bestemmer følgende i artikel 11, stk. 1:

»Uden at det berører de skadelidtes individuelle søgsmålskompetence, har lovligt oprettede forbruger- og brugersammenslutninger søgsmålskompetence til at forsvare deres medlemmers og sammenslutningens rettigheder og interesser samt forbrugernes og brugernes generelle interesser.«

Lov nr. 1/1996

11 Den anden tillægsbestemmelse i Ley 1/1996 de asistencia jurídica gratita (lov nr. 1/1996 om retshjælp) af 10. januar 1996 (BOE nr. 11 af 12.1.1996, s. 793) anerkender forbruger- og brugersammenslutningernes ret til retshjælp, når de anlagte søgsmål »har en direkte forbindelse med varer eller tjenesteydelser til daglig, almindelig og generel brug eller forbrug«.

12 I henhold til denne lovs artikel 36, stk. 2, indebærer denne anerkendelse, at hvis sammenslutningen taber retssagen, er hverken denne eller de enkelte medlemmer, som den repræsenterer, forpligtet til at betale modpartens sagsomkostninger, uanset sagens værdi.

Kongeligt lovdekret nr. 1507/2000

13 Real Decreto 1507/2000 por el que se actualizan los catálogos de productos y servicios de uso o consumo común, ordinario y generalizado y de bienes de naturaleza duradera, a efectos de lo dispuesto, respectivamente, en los artículos 2, apartado 2, y 11, apartados 2 y 5, de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y normas concordantes (kongeligt dekret nr. 1507/2000 om ajourføring af kataloger over varer og tjenesteydelser til daglig, almindelig og generel brug eller forbrug og over varige goder med henblik på bestemmelserne i henholdsvis artikel 2, stk. 2, og artikel 11, stk. 2 og 5, i den generelle lov om beskyttelse af forbrugere og

brugere og anden tilknyttet lovgivning) af 1. september 2000 (BOE nr. 219 af 12.9.2000, s. 31349) medtager bankvirksomhed og finansielle tjenesteydelser i bilag I, afsnit c), punkt 13, blandt tjenesteydelser til daglig, almindelig og generel brug eller forbrug.

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

14 Mellem den 4. maj 2007 og den 7. januar 2010 afgav fru Andrea og hr. Alberto flere bestillinger om køb af finansielle produkter fra Banco Banif for et samlet beløb på 900 000 EUR.

15 Auge, der repræsenterede sine medlemmer, fru Andrea og hr. Alberto, anlagde sag mod denne bank med påstand om, at det blev fastslået, at aftalerne om køb af disse finansielle produkter var ugyldige på grund af manglende samtykke, og om tilbagebetaling af en del af de beløb, der var betalt i henhold til disse aftaler, med tillæg af provision, omkostninger og renter.

16 Retten i første instans tog delvist Auges påstande til følge. Den appel, der blev iværksat til prøvelse af denne afgørelse, blev forkastet ved dom afsagt af Audiencia Provincial de Granada (den regionale domstol i Granada, Spanien) med den begrundelse, at den nævnte bank ikke havde taget hensyn til kundernes investorprofil og ikke havde givet dem klare og fuldstændige oplysninger forud for aftaleindgåelsen vedrørende de risici, der var forbundet med de produkter, som de havde tegnet.

17 Banco Santander, der er indtrådt i Banco Banifs rettigheder, har iværksat ekstraordinær appel på grund af procedurefejl og kassationsappel til prøvelse af denne dom ved Tribunal Supremo (øverste domstol, Spanien), som er den forelæggende ret. Til støtte for den ekstraordinære appel og kassationsappellen har Banco Santander i det væsentlige gjort gældende, at Auge ikke har partsevne på vegne af sine medlemmer, med den begrundelse, at de produkter, som disse har bestilt, er spekulative finansielle produkter af stor økonomisk værdi og ikke varer til daglig og generel brug, hvilket indebærer, at det anlagte søgsmål ikke er omfattet af forbrugerbeskyttelsen.

18 Det er i denne sammenhæng, at den forelæggende ret har udtrykt tvivl om fortolkningen af artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 vedrørende forbrugerorganisationers søgsmålskompetence.

19 Indledningsvis har den forelæggende ret anført, at den generelt har anerkendt, at forbrugersammenslutninger har søgsmålskompetence med henblik på at forsvare deres medlemmers individuelle interesser i forbindelse med søgsmål, der er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde. Den har imidlertid fremhævet, at den har nægtet at anerkende denne status i tilfælde af investeringer i spekulative finansielle produkter eller produkter af høj økonomisk værdi, eftersom disse produkter ikke var til daglig, almindelig og generel brug.

20 I henhold til artikel 11, stk. 1, i lov nr. 1/2000 har forbrugersammenslutninger nemlig kun kompetence til at forsvare deres medlemmers rettigheder og interesser ved domstolene, når disse har en direkte forbindelse med varer eller tjenesteydelser til daglig, almindelig og generel brug eller forbrug. Selv om bankydelser og finansielle tjenesteydelser i henhold til afsnit c), punkt 13, i bilag I til kongeligt dekret nr. 1507/2000 principielt henhører under sådanne tjenesteydelser, findes der ikke desto mindre finansielle tjenesteydelser, som på grund af deres art og de omstændigheder, hvorunder de er tegnet, ikke kan anses for at være tjenesteydelser til daglig, almindelig og generel brug.

21 Ifølge den forelæggende ret forhindrer en sådan fortolkning af spansk ret i tvister, hvor »egenskaben af forbruger udvandes, henset til tvistens karakteristika og værdi«, at investorer med stor økonomisk formåen anvender forbrugersammenslutningers specifikke søgsmålskompetence svigagtigt eller på en måde, der udgør misbrug, med henblik på at drage fordel af den ret til retshjælp, som disse sammenslutninger er tillagt i henhold til lov nr. 1/1996, ved at fritage dem for at betale de sagsomkostninger, der er forbundet med anlæggelsen af et søgsmål, og for at bære de af modparten afholdte sagsomkostninger i tilfælde af, at sagen tabes, uden dog at fratage de pågældende investorer deres selvstændige ret til at anlægge sag.

22 Dernæst har den forelæggende ret anført, at Domstolen endnu ikke udtrykkeligt har taget stilling til den skønsbeføjelse, som de nationale retter råder over med hensyn til forbruger- og brugersammenslutningers søgsmålskompetence med henblik på at udøve den klageret, der er fastsat i artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39.

23 I dom af 2. april 2020, Reliantco Investments og Reliantco Investments Limassol Sucursala Bucureşti (C-500/18, EU:C:2020:264), som Auge har påberåbt sig, begrænsede Domstolen sig nemlig til at fastslå, at faktorer såsom værdien af de transaktioner, der foretages, omfanget af risikoen for finansielle tab forbundet med indgåelsen af forbrugeraftaler, den eventuelle viden eller sagkundskab, som en person besidder på området for finansielle instrumenter, eller vedkommendes aktive handlen i forbindelse med sådanne transaktioner, ligesom den omstændighed, at den pågældende har gennemført et stort antal transaktioner over en relativt kort periode, eller at vedkommende har investeret store beløb i disse transaktioner, eller at personen kan kvalificeres som »detailkunde«, principielt er uden relevans for anerkendelsen af egenskaben af forbruger.

24 I det foreliggende tilfælde drejer det sig imidlertid ikke om at nægte investorer med stor økonomisk formåen, som erhverver komplekse finansielle produkter med høj risiko, denne egenskab, hvilket den forelæggende ret har præciseret, at den aldrig har gjort, men om at afgøre, om en forbrugersammenslutnings kompetence til at anlægge sager på vegne af en af disse investor-forbrugere kan begrænses, når det konstateres, at der foreligger en risiko for omgåelse af de processuelle regler, der medfører en urimelig skade for både modparten og statskassen.

25 Den forelæggende ret har tilføjet, at præmis 45 og 46 i dom af 27. februar 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101), og præmis 35 og 36 i dom af 20. september 2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745), vedrørende Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29) synes at indikere, at prøvelsen af forbrugersammenslutningers søgsmålskompetence udelukkende henhører under de nationale retters kompetence.

26 Endelig har den forelæggende ret fremhævet, at eftersom der i de sager, der verserer for den, rejses tvivl om Auges søgsmålskompetence som repræsentant for sine medlemmer, er besvarelsen af det præjudicielle spørgsmål, der fremgår af nærværende doms næste præmis, nødvendig for at afgøre den tvist, der er indbragt for den. Den er desuden af den opfattelse, at dette svar ikke kan udledes af den praksis fra Domstolen, som denne sammenslutning har påberåbt sig.

27 På denne baggrund har Tribunal Supremo (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Henset til, at forbrugerorganisationer har søgsmålskompetence til at repræsentere [investor-forbrugere] i retssager, når disse rejser krav mod et investeringsydelsesselskab for manglende opfyldelse af selskabets forpligtelser i forbindelse med markedsføringen af komplekse finansielle produkter, kan denne beføjelse da ekstraordinært begrænses af de nationale retter, når der i forbindelse med et individuelt krav er tale om investorer med høj finansiel kapacitet, som gennemfører transaktioner, der ikke kan anses for at være almindelige og generelle, og som anlægger søgsmål med bistand fra forbrugerorganisationen med den konsekvens, at de kan nyde godt af en mulig fritagelse for sagsomkostningerne i en retssag af særdeles høj værdi, idet de undgår at betale for retlige deponeringer og at betale modpartens sagsomkostninger i tilfælde af ugrundede eller uberettigede påstande?«

Om Domstolens kompetence og spørgsmålet om, hvorvidt det forelagte spørgsmål kan antages til realitetsbehandling

28 Banco Santander og den spanske regering har gjort gældende, at Domstolen ikke har kompetence til at besvare det spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet, med den begrundelse, at dette spørgsmål vedrører fortolkningen af national ret. Ifølge Banco Santander følger det ligeledes heraf, at anmodningen om præjudiciel afgørelse ikke kan antages til realitetsbehandling.

29 Banco Santander og den spanske regering er i det væsentlige enige om, at direktiv 2004/39 i lighed med andre EU-retlige instrumenter på forbrugerområdet begrænser sig til at fastsætte en forpligtelse for medlemsstaterne til at tillægge forbrugersammenslutninger søgsmålskompetence ved de nationale domstole med henblik på at beskytte forbrugernes kollektive interesser. Dette direktiv kræver derimod ikke, at medlemsstaterne anerkender, at disse sammenslutninger har søgsmålskompetence ved disse domstole med henblik på at forsvare deres medlemmers individuelle interesser, eller at de har ret til retshjælp. En sådan mulighed henhører derfor udelukkende under spansk ret.

30 Det spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet, vedrører følgelig fortolkningen af spansk ret, som giver forbrugersammenslutningers søgsmålskompetence ved de nævnte retter med henblik på at forsvare deres medlemmers individuelle interesser.

31 I denne henseende er det ubestridt, at det inden for rammerne af en procedure i henhold til artikel 267 TEUF, som er baseret på en klar adskillelse mellem de nationale retters og Domstolens funktioner, alene er den nationale ret, der har kompetence til at fortolke og anvende national ret, idet Domstolens kompetence således er begrænset til en undersøgelse af de EU-retlige bestemmelser alene (jf. i denne retning dom af 17.5.2022, Impuls Leasing România, C-725/19, EU:C:2022:396, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).

32 I den foreliggende sag har den forelæggende ret imidlertid ikke anmodet Domstolen om en fortolkning af national ret, men om en fortolkning af artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 med henblik på at kunne afgøre tvisten i hovedsagen.

33 Det følger heraf, at Domstolen har kompetence til at træffe afgørelse om nærværende anmodning om præjudiciel afgørelse.

34 Det skal ligeledes bemærkes, at det inden for rammerne af den procedure, der er indført ved artikel 267 TEUF, udelukkende tilkommer den nationale ret, som tvisten i hovedsagen er indbragt for, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de forelagte spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse. Heraf følger, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål om EU-retten er relevante. Domstolen kan kun afvise en anmodning fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er hypotetisk, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en hensigtsmæssig besvarelse af de stillede spørgsmål (dom af 29.7.2024, LivaNova, C-713/22, EU:C:2024:642, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).

35 I det foreliggende tilfælde har den forelæggende ret, således som det bl.a. er nævnt i denne doms præmis 26, præcist angivet grundene til, at den finder, at en besvarelse af det forelagte spørgsmål er nødvendig for at afgøre den tvist, der er indbragt for den. Det fremgår derfor ikke klart, at den af den forelæggende ret ønskede fortolkning savner enhver forbindelse med genstanden for eller realiteten i tvisten i hovedsagen, således at anmodningen om præjudiciel afgørelse kan antages til realitetsbehandling.

Om det præjudicielle spørgsmål

36 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 skal fortolkes således, at den er til hinder for en national retspraksis, som underlægger forbrugerorganisationernes søgsmålskompetence til at anlægge sag med henblik på at forsvare deres medlemmers individuelle interesser – og følgelig disse organisationers ret til retshjælp – begrænsninger, der vedrører disse medlemmers økonomiske formåen, den økonomiske værdi og typen af de finansielle produkter, som medlemmerne har investeret i, samt disse produkters kompleksitet.

37 Indledningsvis bemærkes, således som det fremgår af 31. betragtning til direktiv 2004/39, der, som generaladvokaten har anført i punkt 32 i forslaget til afgørelse, finder tidsmæssig anvendelse på hovedsagen, at dette direktiv bl.a. har til formål at beskytte »investorerne«, dvs. detailinvestorer, professionelle investorer og virksomheder.

38 Ifølge Domstolens praksis kan en »detailkunde« som omhandlet i dette direktivs artikel 4, stk. 1, nr. 12), kvalificeres som »forbruger«, hvis den pågældende er en fysisk person, der handler uden for sin erhvervsmæssige virksomhed (jf. i denne retning dom af 3.10.2019, Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, præmis 76).

39 Som generaladvokaten har anført i punkt 67 i forslaget til afgørelse, bekræftes investor-forbrugernes dobbelte status i øvrigt af direktiv 2020/1828, hvori det i 14. betragtning er anført, at dets bestemmelser beskytter forbrugernes interesser, uanset om disse forbrugere benævnes »rejsende, brugere, kunder, detailinvestorer, detailkunder, registrerede personer eller andet«. Det fremgår navnlig af 13. betragtning til dette direktiv, at direktivet i tillæg til den almindelige forbrugerbeskyttelsesret omfatter områder som f.eks. finansielle tjenesteydelser.

40 Selv om det nævnte direktiv blev vedtaget efter de faktiske omstændigheder i hovedsagen, forholder det sig ikke desto mindre således, at det kan være nyttigt med henblik på at fastlægge begrebet »forbruger« i forbindelse med direktiv 2004/39, for så vidt som det i bilag I henviser til direktiv 2014/65, som ophævede og erstattede direktiv 2004/39, og hvis artikel 74, stk. 2, der omhandler klageret i forbrugernes interesse, svarer til artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39, idet disse to artikler er affattet i næsten identiske vendinger.

41 På baggrund af disse indledende præciseringer skal det bemærkes, at artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 pålægger medlemsstaterne at fastsætte, at et eller flere af de organer, der er opregnet i denne bestemmelse, dvs. offentlige organer og disses repræsentanter, forbrugerorganisationer, der har en berettiget interesse i at beskytte forbrugerne, og faglige organisationer, der har en berettiget interesse i at indbringe en sag for at beskytte deres medlemmer, i forbrugernes interesse og i overensstemmelse med national lovgivning kan indbringe en sag for domstolene eller de kompetente administrative organer for at sikre, at de nationale gennemførelsesbestemmelser til dette direktiv finder anvendelse.

42 For at besvare det spørgsmål, som den forelæggende ret har stillet, er det nødvendigt først at fastlægge den nævnte bestemmelses materielle anvendelsesområde og at fastslå, om et søgsmål anlagt af en forbrugerorganisation med henblik på at forsvare en flerhed af forbrugeres individuelle interesser er omfattet af samme bestemmelse. Med henblik herpå skal udtrykket »i forbrugernes interesse« i direktivet fortolkes.

43 I denne henseende bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot skal tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den lovgivning, som den udgør en del af (dom af 17.11.2022, TOYA, C-243/21, EU:C:2022:889, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

44 Hvad angår ordlyden af artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 skal det bemærkes, at denne bestemmelse i alle sprogversioner, med undtagelse af den nederlandske version, henviser til »forbrugerne« i flertal. Anvendelsen af flertal indikerer, således som generaladvokaten har anført i punkt 40 i forslaget til afgørelse, at et søgsmål anlagt af en forbrugerorganisation – på området for finansielle tjenesteydelser og investeringer – skal tage sigte på en flerhed af forbrugeres interesser.

45 Den nævnte bestemmelse præciserer derimod ikke, om denne kollektive dimension af det søgsmål, der anlægges af en forbrugerorganisation, kræver, at genstanden for et sådant søgsmål er begrænset til beskyttelse af forbrugernes almene interesser, eller at den tværtimod ligeledes kan omfatte flere forbrugeres individuelle interesser. Artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 er nemlig begrænset til at henvise til medlemsstaternes ret såvel for så vidt angår fastlæggelsen af, hvilke organer der kan repræsentere forbrugernes interesser, som for så vidt angår de nærmere processuelle regler, hvorefter denne repræsentation faktisk skal finde sted.

46 Den brede formulering af denne bestemmelse gør det således muligt at udlede heraf, at medlemsstaterne frit kan fastsætte, hvilke organer der har søgsmålskompetence i forbrugernes interesse, hvilken individuel eller kollektiv karakter de interesser, der kan forsvares af disse organer, skal have, og hvilke nærmere processuelle regler der skal gælde for de nævnte organers varetagelse af disse interesser.

47 Denne skønsmargen, der er indrømmet medlemsstaterne, afspejler opbygningen af og formålet med direktiv 2004/39, der, således som det fremgår af 2., 5. og 31. betragtning til dette direktiv, er at etablere en omfattende ordning på visse områder af de finansielle markeder, hvilket er absolut nødvendigt for at sikre den grad af harmonisering, der er nødvendig, bl.a. for at give investorer en udstrakt beskyttelse.

48 Det fremgår af det ovenstående, at artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 pålægger medlemsstaterne at indføre processuelle ordninger til beskyttelse af forbrugernes interesser, men giver dem mulighed for i overensstemmelse med deres respektive retstraditioner at udforme disse processuelle ordninger bl.a. således, at forbrugerorganisationer tillægges søgsmålskompetence med henblik på at beskytte deres medlemmers individuelle interesser.

49 I sidstnævnte henseende fastsætter artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 en klageret i alle forbruger-investorers interesse, uden at der sondres mellem bl.a. deres finansielle formåen og de finansielle instrumenter, som de har investeret i, for så vidt som disse instrumenter er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

50 Det følger derfor ikke af denne bestemmelse, at når den pågældende medlemsstat har givet forbrugerorganisationer søgsmålskompetence med henblik på at varetage de individuelle interesser for en flerhed af deres medlemmer, kan denne søgsmålskompetence forbeholdes en bestemt kategori af forbrugere, der identificeres på grundlag af sådanne kriterier.

51 I det foreliggende tilfælde følger det af den nationale retlige ramme, således som den er beskrevet af den forelæggende ret, at den spanske lovgiver under udøvelsen af den kompetence, som denne er tillagt i henhold til artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39, har tillagt forbrugersammenslutninger søgsmålskompetence med henblik på at forsvare deres medlemmers individuelle interesser.

52 Den forelæggende ret har dels anført, at den i sin praksis har anerkendt, at forbrugersammenslutninger har søgsmålskompetence med henblik på at forsvare deres medlemmers interesser i forbindelse med søgsmål, der er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2004/39, dels, at de to medlemmer, der repræsenteres af den i hovedsagen omhandlede forbrugersammenslutning, har egenskab af »forbrugere«.

53 Den nævnte ret fastslog i øvrigt, at forbrugersammenslutninger ikke har søgsmålskompetence til at forsvare de individuelle interesser hos forbrugere med en høj finansiel formåen, som foretager investeringer i spekulative finansielle produkter af stor økonomisk værdi, der ikke kan anses for at være til daglig, almindelig og generel brug.

54 Det skal i denne henseende bemærkes, at den retspraksis, der er nævnt i denne doms foregående præmis, fører til, at visse forbrugere på grund af deres økonomiske formåen og deres investeringers økonomiske værdi, type og kompleksitet udelukkes fra at blive repræsenteret af en sammenslutning, der har en berettiget interesse i at beskytte forbrugerne.

55 Artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 er imidlertid til hinder for en national retspraksis, der udelukker visse forbrugere fra retten til i forbindelse med et søgsmål at blive repræsenteret af en forbrugersammenslutning.

56 Hvad derimod angår retshjælpsordningen skal det bemærkes, at artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 er begrænset til at fastsætte en klageret for forbrugerorganisationer, der har en berettiget interesse i at beskytte forbrugerne, uden at pålægge tildeling af en sådan hjælp med henblik på at lette udøvelsen af denne ret.

57 I mangel af EU-retlige bestemmelser om bevilling af retshjælp til forbrugerorganisationer, der anlægger søgsmål i forbrugernes interesse inden for rammerne af artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39, tilkommer det i medfør af princippet om procesautonomi hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden at fastsætte sådanne bestemmelser, dog på den betingelse, at disse ikke må være mindre gunstige end dem, som regulerer tilsvarende situationer, der er underlagt den nationale ret (ækvivalensprincippet), og at de i praksis ikke umuliggør eller uforholdsmæssigt vanskeliggør udøvelsen af rettigheder, der er tillagt forbrugerne ved EU-retten (effektivitetsprincippet) (jf. i denne retning dom af 20.9.2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

58 I det foreliggende tilfælde har den forelæggende ret anført, at når de søgsmål, der er anlagt af disse sammenslutninger, har en direkte forbindelse med varer eller tjenesteydelser til daglig, almindelig og generel brug eller forbrug, som bankydelser og finansielle tjenesteydelser generelt henhører under, har de nævnte sammenslutninger ret til retshjælp. De er derfor hverken forpligtet til at betale retsomkostningerne i forbindelse med anlæggelsen af en sag eller til at betale modpartens sagsomkostninger, såfremt de ikke får medhold. Disse omkostninger skal heller ikke afholdes af de enkelte medlemmer, som de repræsenterer.

59 I denne henseende påhviler det denne ret at vurdere, om finansielle instrumenter som de i hovedsagen omhandlede henhører under »varer eller tjenesteydelser til daglig, almindelig og generel brug eller forbrug«, som giver disse sammenslutninger ret til retshjælp.

60 Den nævnte ret er imidlertid af den opfattelse, at i tvister, hvor »egenskaben af forbruger udvandes, henset til tvistens karakteristika og værdi«, kan en omgåelse af de processuelle regler eller proceduremisbrug forårsages af, at en forbrugersammenslutning forsvarer de individuelle interesser hos forbrugere med stor finansiel formåen, som foretager investeringer i spekulative finansielle produkter af høj økonomisk værdi, der ikke kan anses for at være til daglig, almindelig og generel brug.

61 I denne henseende råder Domstolen ikke over nogen oplysninger, der kan give anledning til tvivl om, hvorvidt de i hovedsagen omhandlede processuelle regler er forenelige med ækvivalensprincippet. Den omstændighed, at der eventuelt ikke er adgang til retshjælp, tilsidesætter heller ikke effektivitetsprincippet, forudsat at de retsomkostninger, som en organisation skal betale, hvis den ikke modtager retshjælp, ikke udgør uoverstigelige omkostninger, der i praksis kan gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve den klageret, der er fastsat i artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39, hvilket det påhviler den forelæggende ret at efterprøve.

62 Dette gælder så meget desto mere, som de kriterier – som den spanske regering har gjort gældende i retsmødet for Domstolen, og med forbehold for den forelæggende rets efterprøvelse – for forbrugersammenslutningers mulighed for at modtage retshjælp i henhold til spansk ret ikke berører forbrugernes ret til at anlægge et individuelt søgsmål og ansøge om retshjælp, hvis de ikke råder over tilstrækkelige midler, i overensstemmelse med de relevante bestemmelser i spansk ret.

63 På baggrund af det ovenstående skal den forelæggende rets spørgsmål besvares med, at artikel 52, stk. 2, i direktiv 2004/39 skal fortolkes således, at

– denne bestemmelse er til hinder for en national retspraksis, der – når den pågældende medlemsstat har givet forbrugerorganisationer søgsmålskompetence med henblik på at forsvare de individuelle interesser for en flerhed af deres medlemmer – underlægger en sådan søgsmålskompetence begrænsninger vedrørende disse medlemmers økonomiske formåen, den økonomiske værdi og typen af de finansielle produkter, som de nævnte medlemmer har investeret i, samt disse produkters kompleksitet

– den principielt ikke er til hinder for, at der tages hensyn til sådanne kriterier ved afgørelsen af, om disse organisationer er berettiget til retshjælp.

Sagsomkostninger

64 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 52, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/39/EF af 21. april 2004 om markeder for finansielle instrumenter, om ændring af Rådets direktiv 85/611/EØF, og 93/6/EØF samt Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/12/EF og om ophævelse af Rådets direktiv 93/22/EØF

skal fortolkes således, at

– **denne bestemmelse er til hinder for en national retspraksis, der – når den pågældende medlemsstat har givet forbrugerorganisationer søgsmålskompetence med henblik på at forsvare de individuelle interesser for en flerhed af deres medlemmer – underlægger en sådan søgsmålskompetence begrænsninger vedrørende disse medlemmers økonomiske formåen, den økonomiske værdi og typen af de finansielle produkter, som de nævnte medlemmer har investeret i, samt disse produkters kompleksitet**

– **den principielt ikke er til hinder for, at der tages hensyn til sådanne kriterier ved afgørelsen af, om disse organisationer er berettiget til retshjælp.**

Underskrifter